

سیاست خارجی ترکیه

۱۷۷۴-۲۰۰۰

نوشته
ویلیام هیل

ترجمه
ناصر پورابراهیم

تهران، ۱۳۹۵

پژوهشکده تاریخ اسلام

سیاست خارجی ترکیه

۱۷۷۴-۲۰۰۰

تألیف: ویلیام هیل

ترجمه: ناصر پورابراهیم

ناشر: پژوهشکده تاریخ اسلام

مدیر نشر: خلیل قویدل

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان، ۱۰۰۰

چاپ و صحافی: چاپ تقویم

ردیف انتشار: ۵۱

۲۷۰۰۰ تومان

کتاب حقوقی ای پژوهشکده تاریخ اسلام محفوظ است

خیابان ولیعصر (عج)، پلاک ۳، عباسی، خیابان رستگاران، شهرز شرقی، شماره ۹

تلفن: ۳-۸۸۷۶۸۶۱-۸۸۶۷۶۸۶۰-۸۸۶۷۶۸۶۰

web: www.te.ac.ir

هیل، ویلیام ام، ۲۰۰۰-۱۹۴۰	سرشناسه:
Hale, William M	
سیاست خارجی ترکیه ۱۷۷۴-۲۰۰۰ نویسنده ویلیام هیل؛ ترجمه ناصر پورابراهیم.	عنوان و نام پدیدآور:
تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۵.	مشخصات نشر:
۴۵۴ ص.	مشخصات ظاهری:
پژوهشکده تاریخ اسلام: ۵۱	فروست:
978-600-7398-23-4: ۲۷۰۰۰ ریال	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست نویسی:
Turkish foreign policy, 1774-2000, 2000.	یادداشت:
ترکیه — روابط خارجی	موضوع:
ترکیه — سیاست و حکومت — قرن ۱۹ م.	موضوع:
ترکیه — سیاست و حکومت — قرن ۲۰ م.	موضوع:
پورابراهیم، ناصر، ۱۳۶۰ -، مترجم	شناسه افزوده:
پژوهشکده تاریخ اسلام	شناسه افزوده:
DR۴۷۴/۵۹۱۳۹۵	رده بندی کنگره:
۳۲۷/۵۶۱	رده بندی دیویی:
۴۲۱۱۶۷	شماره کتابشناسی ملی:

سخن اول

تاریخ هرامت و جامعه‌ای بینگ - فرهنگ و تمدن آن است. به همین دلیل، علم تاریخ در میان علوم، جایگاهی ویژه یافته است. - امعاء اسلامی به عنوان یک امت جهانی، دارای چهارده قرن سابقه تاریخی با ابعاد و عناصری روس و بدون اسم است. اهمیت این پیشینه تاریخی و ابعاد گوناگون آن، مانند فرهنگ، تمدن، علوم، اخلاق، فلسفه و هنر و نقش بی‌بدیل آن در تمدن جهان معاصر، تلاش گسترده دانشگاه‌ها و دانشمندان غربی را نیز در راه تحقیق و مطالعه این تاریخ عظیم برانگیخته است؛ تا بدان پایه که معتبرترین منابع و اطلاعات پژوهشی در حوزه‌های گوناگون تاریخ اسلام را در مراکز علمی غرب می‌توان سراغ گرفت.

به‌رغم توجه ویژه پژوهشگاه‌های دنیای غرب به اسلام، به علل متعددی نتوان ذاتی آنها از شناخت اسلام ناب و حقیقی - به دلیل عدم دسترسی مستقیم و به دور از تحریف منابع اصل، و لاجرم اطلاع محدود پژوهشگران از زمینه‌ها و پس‌زمینه‌های یک تحقیق علمی جامع، آغاز حرکتی اساسی و همه جانبه از سوی دانشمندان اسلامی به منظور تصحیح و تکمیل تلاش‌های گذشته ضروری است. اگر این حرکت، گسترده، غنی و متکی بر پیشرفته‌ترین روش‌های پژوهشی آغاز شود، بی‌شک تغییرات بنیادی در مسیر این گونه مطالعات در پژوهشگاه‌های مهم دنیا در زمینه تاریخ اسلام و مسائل مختلف آن دور از دسترس نخواهد بود.

هدف اساسی از تأسیس پژوهشکده تاریخ اسلام - که هم اکنون در آغاز راه است - گام زدن در راه تحقق این آرمان می‌باشد. این پژوهشکده با همت و پیگیری استادان ارزشمند تاریخ اسلام و

رشته‌های پیوسته به آن، آغاز به کار کرده و برای نیل به اهداف مقدس خود، آمادۀ همکاری با همهٔ کسانی است که به این اهداف ایمان دارند. از این رو، پاسخگویی به هزاران پرسش را که در خلال مطالعهٔ ۱۴ قرن تاریخ اسلام مورد توجه خواننده و به خصوص پژوهشگران قرار می‌گیرد، وجههٔ همت خود قرار داده است. تحقق این مهم با روش‌های گوناگون دنبال می‌شود، که نشر آثار پژوهشی استادان و کارشناسان - به صورت تألیف و یا ترجمه - مانند اثر حاضر، از جمله آنهاست. البته برنامه‌هایی همچون تشکیل کارگاه‌های تخصصی، نشست‌های علمی تخصصی و حمایت از پروژه‌های پژوهشی مورد نیاز، نیز برای تحقق هدف یاد شده در حال پیگیری و اجراست که ضرورت دغدغهٔ کیفیت و کمیت آنها افزایش یابد.

این روز، هم‌اکنون با شش گروه علمی و زیر نظر شورای علمی فعالیت می‌کند، که ان شاء الله به زودی تعداد آنها به دو برابر افزایش خواهد یافت. از جمله اقدامات کم سابقهٔ پژوهشکده، تأسیس دانشنامهٔ - مرآیای تاریخی جهان اسلام است که بزودی اولین مجلد آن عرضه خواهد شد. این دانشنامه با ریاست یکی از استادان در هفت گروه علمی مشغول فعالیت است و هزاران مدخل را - تاکنون - همراه با منابع اصلی آن پایگاه اینترنتی عرضه کرده است تا دسترسی محققان به منابع را آسان کند.

پژوهشکدهٔ تاریخ اسلام به وسیلهٔ پایگاه اینترنتی خود اهمیت پژوهشگران و علاقه‌مندان به مطالعه در سراسر جهان پیوند برقرار می‌کند. این پایگاه، علاوه بر انعکاس همهٔ فعالیت‌های این مرکز علمی، بازتاب‌دهندهٔ فعالیت‌های علمی انجام شده توسط افراد و اشخاص دیگر در این رشته است. با فعال شدن پایگاه مزبور، دسترسی پژوهندگان به مرکزی جامع و همه‌جانبه، که انعکاس‌دهندهٔ همهٔ آثار موجود در زمینهٔ تاریخ اسلام باشد، میسر خواهد شد.

علاوه بر آن، هم‌اکنون کتابخانهٔ تخصصی (حقیقی و مجازی) فعال است و به تدریج فعال‌تر خواهد شد. از خداوند بزرگ، برای این تلاش و همهٔ تلاشگران در راه - حق و عقیقت، آرزوی موفقیت می‌کنم.

سیدهادی خامنه‌ای

رئیس پژوهشکدهٔ تاریخ اسلام

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه مترجم
۱۵	مقدمه
۱۷	فرآیندهای تاریخی
۲۱	امپراتوری عثمانی، کشورهای ترک و سیستم بین‌الملل
۲۷	پی‌نوشت‌ها
۲۹	فصل اول: روابط خارجی در اواخر دوره عثمانی (۱۷۷۴-۱۹۱۸)
۲۹	دولت عثمانی: معماها و تغییرات
۳۵	دیپلماسی عثمانی: اهداف، روش‌ها و سیاست‌ها
۳۸	دیپلماسی در عمل (۱۷۷۴-۱۹۱۸)
۵۷	الزامات و میراث
۶۱	پی‌نوشت‌ها
۶۷	فصل دوم: مقاومت، بازسازی و دیپلماسی (۱۹۱۸-۳۹)
۶۸	دیپلماسی، جنگ و صلح (۱۹۱۸-۱۹۲۳)
۸۱	توافقات و چالش‌ها
۹۷	ارزیابی مختصر دیپلماسی ترکیه (۱۹۱۹-۳۳)

۱۰۱ بی‌نوشت‌ها.

۱۰۹ فصل سوم: ترکیه و جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹-۴۵).

۱۱۱ تغییر در فرصت‌ها و سیاست‌ها (اکتبر ۱۹۳۹-ژوئن ۱۹۴۱).

۱۲۱ بندبازی (از ژوئن ۱۹۴۱ تا دسامبر ۱۹۴۲).

۱۲۷ برتری متفقین: نوامبر (۱۹۴۲-می ۱۹۴۵).

۱۳۶ بی‌طرفی ترکیه ۴۵-۱۹۳۹، تاکتیک‌ها، راهبردها و پیامدها.

۱۴۰ بی‌نوشت‌ها.

۱۴۷ فصل چهارم: ترکیه و جنگ سرد: مرحله تعامل (۱۹۴۵-۶۳).

۱۵۰ بازسازی اتحاد با غرب (۵۲-۴۵).

۱۶۱ تعاملات و منازعات دهه ۱۹۵۰.

۱۷۴ ترکیه و بحران موشکی (۱۹۶۱-۶۳).

۱۷۹ ارزیابی سیاست خارجی ترکیه در (۱۹۴۵-۶۳).

۱۸۲ بی‌نوشت‌ها.

۱۹۱ فصل پنجم: ترکیه و جنگ سرد تغییرات جهانی و نقشه‌های منطقه‌ای (۱۹۶۴-۹۰).

۱۹۳ متارکه نسبی: ترکیه، ابرقدرت‌ها و قبرس (۱۹۶۴-۸۰).

۲۱۰ تعامل دوباره و ساختارشکنی جنگ سرد (۱۹۸۰-۸۹).

۲۱۸ ترکیه و خاورمیانه (۱۹۶۴-۸۹).

۲۲۳ ترکیه و اروپا (۱۹۵۹-۹۰).

۲۲۹ ارزیابی انتقادی دیپلماسی ترکیه (۱۹۶۴-۷۹).

۲۳۳ بی‌نوشت‌ها.

۲۳۳ فصل ششم: سیاست خارجی ترکیه بعد از جنگ سرد: گزینه‌های راهبردی و فضای داخلی.

۲۴۴ تغییرات جهانی: گزینه‌ها و تردیدهای سیاست خارجی.

۲۴۸ سیاست‌های حزبی دهه ۱۹۹۰ تنش‌ها و بی‌ثباتی‌ها.

۲۵۳	مسئله کردها در ترکیه و حقوق بشر
۲۵۹	تصمیم‌سازی سیاست خارجی: بازیگران، احزاب و افکار عمومی
۲۶۲	برنامه رشد اقتصادی
۲۶۹	پی‌نوشت‌ها
۲۷۷	فصل هفتم: ترکیه و غرب بعد از جنگ سرد
۲۷۸	ترکیه و االات متحده بعد از جنگ سرد
۲۸۹	ترک، ناتو، امنیت اروپا
۲۹۵	ترکیه و اتحادیه اروپا
۳۰۹	پی‌نوشت‌ها
۳۱۹	فصل هشتم: سیاست منطقه‌ای ترکیه بعد از جنگ سرد (۱) یونان، قبرس، بالکان و قفقاز
۳۱۹	ترکیه، یونان و قبرس
۳۲۸	ترکیه و بالکان
۳۳۵	ترکیه، روسیه و قفقاز
۳۵۲	پی‌نوشت‌ها
۳۶۳	فصل نهم: ترکیه و سیاست منطقه‌ای بعد از جنگ سرد (۲) آسیای مرکزی و خاورمیانه
۳۷۴	ترکیه، اسرائیل و خاورمیانه
۳۸۰	ترکیه، سوریه و فرات
۳۸۷	ترکیه، عراق و کردهای عراق
۳۹۲	ترکیه و ایران
۳۹۸	پی‌نوشت‌ها
۴۰۷	فصل دهم: نتایج و چشم‌اندازها
۴۰۷	تحولات تاریخی و گزینه‌های سیاسی
۴۱۵	تغییرات سیاست داخلی و برداشت از خود

۴۱۹	در قرن بیستم
۴۲۴	پی‌نوشت‌ها
۴۳۵	فهرست منابع
۴۴۳	نمایه

www.ketab.ir

مقدمه مترجم

هدف از ترجمه کتاب حاضر آشنایی با تاریخ مختصر سیاست خارجی ترکیه در دوران معاصر هست که بنا به دلایلی در عرصه مطالعات ترکیه به ویژه حوزه علوم سیاسی در ایران مورد غفلت واقع شده است. مهمی است. اگرچه در همسایه تاریخی از الزامات و شرایط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی یکدیگر باعث ایجاد سوء تفاهم‌ها و در برخی مقاطع اتخاذ تصمیم‌های اشتباه در قبال یکدیگر شده است و تا امروز نیز بی‌اعتمادی‌ها و بدگمانی‌ها نسبت به هم ادامه دارد. در عرصه روابط دو کشور و به ویژه ترانز آنکه پژوهشگران و کارشناسان هر دو طرف در فرآیند تصمیم‌گیری دخیل و متنبه‌ار باشند، سیاست‌مداران و مسائل روزمره تعیین‌کننده دستور کار مطالعاتی پژوهشگران بوده است و توجهی به فرآیندهای تاریخی، واقعیت‌های جغرافیای و عوامل اجتماعی شکل‌دهنده سیاست خارجی نشده است و به همین سبب است که از تحلیل و تبیین واقعیت‌های موجود در سیاست خارجی ترکیه، چرایی تغییر جهت‌گیری‌های سیاست خارجی آن در برهه‌های مختلف و ادراک برداشت از نقش ملی تصمیم‌گیران سیاست خارجی ترکیه بازمانده‌ایم، فقدان بینش تاریخی پژوهشگران روابط بین‌الملل و مطالعات منطقه‌ای مختص مطالعات ترکیه نیست، بلکه در حوزه‌های مطالعاتی دیگر مانند آسیای مرکزی، آذربایجان، کشورهای عربی نیز وضعیت بدینسان است. در ترکیه نیز علی‌رغم وجود جمعیت فراوان ایرانی تبار و

کارشناسان حوزه ایران، هنوز اثری جامع و بی‌طرف درباره سیاست خارجی ایران تألیف و یا ترجمه نشده است. کتاب حاضر با مروری مختصر بر اصلی‌ترین موضوعات و حوادث سیاست خارجی ترکیه در دوران معاصر سعی در فراهم آوردن این شناخت دارد.

ویلیام هیل، نویسنده کتاب از کارشناسان برجسته در حوزه سیاست و جامعه ترکیه در مدرسه مطالعات شرق شناسی و آفریقا دانشگاه لندن است. سابقه حضور و تدریس چندین ساله هیل در ترکیه و تسلط کامل وی به ترکی استانبولی استفاده از منابع ترکی را نیز برای وی مقدور ساخته است. این کتاب یکی از منابع اصلی درس سیاست خارجی ترکیه در دانشگاه‌های ترکیه است و به زبان ترکی استانبولی نیز ترجمه شده است. وی با تکیه بر مفهوم "قدرت متوسط" سعی در تحلیل سیاست خارجی ترکیه دارد و همزمان با روایت تاریخی ترسیم سیاست خارجی ترکیه سعی در تبیین جایگاه ترکیه به عنوان یک قدرت متوسط دارد. در این اثر تلاش کرده تا نشان دهد که قدرت متوسط همچون ترکیه چگونه قادر هست بر سیستم نظام بین‌الملل تأثیر بگذارد. کتاب وی شش دوره تاریخی را در ده بخش مرده‌م‌نامه قرار می‌دهد. کتاب با سه شیوه متفاوت به نگارش درآمده است، از ۱۷۷۴ تا ۱۹۴۱ براساس تاریخ دیپلماسی نوشته نشده است بلکه هیل تلاش نموده تا وجود عنصر تداوم از زمان عثمانی تا دوره جمهوری ترکیه را نشان دهد، بعد از آن تا دهه ۱۹۹۰ روایت وی تاریخی و گاه شماری هست از دوره بعد جنگ سرد هیل براساس موضوعات به بررسی سیاست خارجی ترکیه پرداخته است. دیدگاه وی در این کتاب نتوواقع‌گرایانه هست و رویکردی که در تبال الحاق ترکیه به اتحادیه اروپا و رابطه ترکیه با ایالات متحده آمریکا مطرح می‌کند قابل نقد و بحث است. زیرا به نقش عوامل فرهنگی، اقتصادی و سیاسی توجه نشده است، در برخی موارد اشتباهاتی در نام اشخاص، عناوین و برخی وقایع تاریخی بوده است که در ذیل همان صفحه به این موارد اشاره شده است.

ترجمه اثر حاضر حاصل پیشنهاد استاد ارجمند جناب حسین باغچی، مدیر گروه روابط بین‌الملل دانشگاه خاورمیانه ترکیه است که در دوران دکتری درسی با عنوان سیاست خارجی ترکیه را در محضر ایشان بودم، استاد راهنمای عزیزم سرکار خانم ملیحه آلتین‌ایشیک در طول ترجمه همواره پاسخگوی سوالاتم در مورد کتاب و مشوق بنده در

ترجمه آن به فارسی بودند، اساتید ارجمندم سرکار خانم حمیرا مشیرزاده، جناب آقای محمد کاظم سجادیپور و جناب آقای مصطفی ترک زهرانی در تمام مراحل تحصیل همواره مایه دلگرمی بنده بودند و نقش مهمی در جهت گیری های مطالعاتی بنده داشتند. بدین وسیله از زحمات همه آنها سپاسگزاری می کنم و خدا را شاکرم که افتخار شاگردی این بزرگواران را داشته ام.

از دوست عزیزم و رفیق شفیقم، جناب آقای رضا نصیری حامد که پیشنهاد همکاری با پژوهشکده تاریخ اسلام برای ترجمه کتاب را مطرح کردند و از سر لطف بنده را در تهیه و تنظیم طرح نامه پیشنهادی ترجمه یاری نمودند، تشکر و قدردانی می کنم.

از سرکار خانم عباس پور، غیاثوند و ابراهیمی و آقایان مودنی و رفیعی که در مراحل آماده سازی کتاب به اینجانب لطف داشتند، صمیمانه تشکر می کنم. همچنین باید از جناب آقای خلیل فزایی، معاون و حترم پژوهشکده تاریخ اسلام که صمیمانه و همدلانه با بنده همکاری داشتند، تشکر از جناب آقای هادی خامنه ای، ریاست محترم پژوهشکده تاریخ اسلام برای فراهم کردن چنین فرصتی کمال تشکر را دارم. مسوولیت نارسائی ها و کاستی های کتاب را خود مسئول می گیرم و امیدوارم با اظهار نظرهای اساتید و صاحب نظران این حوزه بر طرف شود.

در نهایت از زحمات همسر عزیزم، سرکار خانم کمالی که علی رغم تمامی مشکلات و ناملازمات زندگی از سر مهر مشوق بنده بودند و فداکاری فراوانی را در این راه متحمل شده اند، بسیار سپاسگزارم.

نایب پور ابراهیم
انکارا - اسفند ۹۴